

LAIKŲ IR PASAULIO CENTRE Darbo Bavarijos katalikų akademijoje patirtis

ARMIN RIEDEL

Ižanginės pastabos. Bavarijos katalikų akademijos (*Katholische Akademie in Bayern*) direktorius dr. Florianas Schulleris savo pranešime išdėstė konceptualiuosius ir struktūrinius pamatus, į kuriuos remiasi Bavarijos katalikų akademija ir kuriais ji tam tikrais atžvilgiais skiriasi nuo kitų akademių. Aš turėčiau konkrečiai pristatyti, kaip konferencinio darbo praktikoje atsispindi ta didelė laisvės erdvė, kurią mūsų Akademijai suteikė jos steigėjai ir kurią mes, Akademijos darbuotojai, suprantame kaip didžiulį įpareigojimą.

Pamėginsiu tai padaryti pateikdamas glaustą praėjusio dešimtmečio renginių apžvalgą su įvairių teminių darbo sričių pavyzdžiais. Labai gerai suprantu, kad nėra – netgi sakyčiau, negali būti – „patentuoto recepto“, kaip turi būti realizuojamas Akademijos darbas. Mat vienas esminių Akademijos bruožų yra tas, kad ji ne tik pateikia atsakymus, bet, visų pirma, yra atvira visiems klausimams, kuriuos žmonės kelia tiek savo asmeniniame gyvenime, tiek kaip bendruomenių ir visuomenės nariai. O kadangi šie klausimai nuolat kinta, tai ir bažnytinės akademijos darbas privalo nuolat keistis – žinia, ne iš pačių pagrindų, tačiau savo formomis ir temomis.

Todėl iš to, ką pristatysiu, nereikėtų tikėtis konkrečių receptų, juolab kad Lietuvos padėties tikrai negalima tiesmukai lyginti su Vokietijos, Bavarijos ir Miuncheno padėtimi.

1. Darbo formos. Prieš aptardamas Bavarijos katalikų akademijos temų sritis, norėčiau pristatyti formas, kuriomis šiuo metu vyksta mūsų darbas.

Vieši renginiai. Čia pirmiausia minėtinos įvairios viešų konferencijų atmainos. Jos vyksta kaip renginiai, kuriuose dažniausiai pateikiami keli moksliniai pranešimai, o paskui, moderatoriui vadovaujant, diskutuojama dalyvių keliamais klausimais. Šios konferencijos iš principo atviros visiems besidomintiems. Į tokias konferencijas susirenka nuo 150 iki 300 žmonių, daugiausia akademinų profesijų atstovų. Ilgą laiką jos buvo pla-

nuojamos kaip dviejų ar trijų dienų renginiai, dažniausiai rengiami savaitgaliais. Paskutiniaisiais metais padėtis keičiasi, nes kaip tik jaunesni žmonės savaitgalį – ar bent jau sekmadienį – linkę rezervuoti šeimai ir draugams. Reaguodami į tai nebeorganizuojame konferencijų sekmadienį ir vis labiau stengiamės tokio pobūdžio renginius sutelkti į vieną dieną, dažniausiai šeštadienį.

Panašios tendencijos išlenda ir stebint viešus renginius savaitės viduryje: juose susirenka ypač daug lankytojų, gyvenančių aktyvų profesinį gyvenimą bei studijuojančių. Rengdami atskiras paskaitas ar pokalbių forumus dalyvių dažniausiai sulaukiame vėlyvą popietę ir ankstyvą vakarą. Tokios kompaktiškos formos renginiuose itin gausų dalyvių skaičių priimame savo namuose – dažnai net kelis šimtus. Kita vertus, savaitės viduryje siūlome didelio atgarsio sulaukiančius kelių dienų seminarus, kuriuose nagrinėjame filosofijos, teologijos ir istorijos temas. Čia pirmiausia galime patenkinti pageidavimus gauti kvalifikuotų dvasinių paskatų, kurias reiškia aukštąjį mokslą baigę ir vyresni nei 60 metų dalyviai, turintys ir gero kai daugiau laisvo laiko.

Nevieši renginiai. Ir nevieši Akademijos renginiai esti įvairių formų. Jie orientuojasi į konkrečias dalykines Bažyčios ir mokslo komisijas, pavyzdžiui, nagrinėjančias krikščionių ir žydų dialogą ar diskusijas naujausiųjų laikų istorijos temomis. Arba į konkrečias profesines grupes, pavyzdžiui, Bundesvero karininkus. Kita uždarų Akademijos renginių atmaina yra aukštųjų mokyklų rateliai visuose Bavarijos universitetuose, kur profesores ir profesoriai du ar tris kartus per semestrą renkasi į paskaitas ir pasikeitimą idėjomis. 2002 m. Akademijoje atsirado naujas dalykas – pradėta organizuoti uždarus renginius, skirtus studentams ar jau dirbantiems žmonėms maždaug iki 35 metų. Ši „Jaunoji akademija“ organizuoja turinio ir metodikos požiūriu specialiai parengtus susitikimus, kurių tematika susijusi su jaunų žmonių problemomis. Jų spektras aprėpia ir kūrybiškumo atradimo klausimus, ir visuomenės ateities perspektyvas, ir svarstybas apie pamatinius žmogaus egzistencijos klausimus. Itin patrauklūs pasirodė organizuojami susitikimai su iškilomis asmenybėmis, ar tai būtų Taizė bendruomenės prioras, ar nacių diktatūrą išgyvenę žydai, ar garsūs taikingos revoliucijos prieš VDR režimą veikėjai. Tokiuose susitikimuose visuomet pasiekiamos ir prasmės ieškojimo, orientacijos gyvenime, religijos ir tikėjimo dimensijos.

Uždaros konferencijos yra itin tinkama forma ir tada, kai norima tikslingai pasiekti svarbius adresatus, sakysime, mėginant apibrėžti krikščio-

nybės ir islamo santykį, svarstyta trijuose lyginamuosiuose seminaruose, kurių temos buvo abiejų religijų Dievo paveikslas, žmogaus paveikslas ir universalumo pretenzijos.

Tokiomis koncentruoto darbo galimybėmis naudojamės ir taip pat naujai suaktualėjusioje ekonominės bei socialinės sąrangos temų sferoje. Šiuo metu uždarų dalykinių konferencijų cikle sukviečiame atsakingus ūkio ir politikos asmenis pasikalbėti su Bažnyčios socialinio mokymo žinovais, drauge kviesdami aukšto rango įmonių atstovus pamąstyti apie savo atsakomybės dimensijas. Pavyzdžiui, prieš kelias savaites mūsų svečias buvo *Lufthansa* valdybos pirmininkas, o ateinantį pavasarį turėsime galimybę diskutuoti su pasaulinio *Siemens* koncerno valdybos pirmininku.

Uždaros dalykinės konferencijos gali teikti naujų impulsų Bažnyčios vidinio gyvenimo sferoje. Sakysime, prieš 2008 m. vyskupų sinodą Romoje Akademijs pasikvietė ekspertus, kurie kartu kritiškai ir konstruktyviai svarstė centrinius klausimus bei lūkesčius, susijusius su Šv. Rašto reikšme ir jo aiškinimu. Palankaus atgarsio prieš kelias savaites sulaukė atsakingiems Bažnyčios atstovams skirta dalykinė konferencija, kurioje buvo labai atvirai ir intensyviai svarstyta, kokias išvadas privalu daryti pastoraciniame darbe, turint galvoje pasikeitusią religinę padėtį mūsų krašte.

Ekspertų grupės. Išoriniu požiūriu kad ir neįspūdinga, tačiau Akademijs labai būdinga neviešos veiklos atmaina yra nuolatinis keitimasis idėjomis mažesnėse ekspertų grupėse. Pavyzdžiui, du kartus per metus renkasi Akademijs kardinolo Franzo Königo įsteigta diskusijų grupė „Bažnyčia ir mokslas“, kuri svarsto pamatines humanitarinių ir gamtos mokslų problemas. Diskusijų rezultatai pateikiami viešumenei. Paskutinis tokio pobūdžio renginys įvyko 2006 m. ir buvo skirtas aptarti iššūkius, kuriuos krikščioniškam žmogaus paveikslui kelia šiuolaikinė neurobiologija. 2011 m. šioje diskusijų grupėje sumanytas renginys apie skirtingą racionalumo sampratą skirtingose žinių kultūrose. Kita ekspertų grupė nagrinėja medicinos etikos klausimus nuo žmogaus gyvenimo pradžios iki jo pabaigos. Trečioji ekspertų grupė, sudaryta iš teisės mokslų ir politikos atstovų, nuodugniai svarsto būsimą krikščioniškų bažnyčių vietą vis labiau pliuralistinėje demokratinėje valstybėje.

Visuomeniniai renginiai. Tai specifinė renginių forma, kuriai tenka gana svarbi vieta šalia viešų ir uždarų konferencijų. Pirmiausia pasakytina apie išskilmingai Akademijs teikiamą Romano Guardini premiją. Turint galvoje apdovanotų asmenybių rangą – pradedant 1970 m. laureatu Karlu Rahneriu ir baigiant šiuometiniu laureatu, čekų teologu, filosofu ir sociologu To-

mašu Haliku, – ši premija dabar laikoma viena reikšmingiausių Vokietijos Katalikų Bažnyčios sferoje.

Rengiamas tradicinis šventinis vakaras Dievo Kūno šventės dieną yra ne tik smagus sambūris, bet kartu ir ženklas, kad esama katalikiškų elementų milijoninio Miuncheno gyvenime. Visai kitaip kasmetinė „Atvirų durų diena“ sukviečia į Akademiją daugybę įvairių kartų žmonių, kurie gali susipažinti su Akademija kaip Bažnyčios namais ir katalikiško svetingumo vieta.

2. Temų sritys. Toliau temos bus dėstomos ne pagal reikšmę, o mėginant jas kaip nors sisteminti. Kiekviena sritis bus iliustruojama vieno kito įsimintino renginio tema ir papildoma per renginius sukaupta patirtimi.

Bažnyčia, teologija, tikėjimas. Vatikano II Susirinkimas ne tik daugeliu atžvilgių suteikė lemiamų paskatų Bavarijos katalikų akademijos koncepcijai, bet ir nuolatos yra mūsų renginių tema. Paskutinis toks renginys buvo konferencija „Kur šiuo metu esame: Mėginimas iš naujo perskaityti Vatikano II Susirinkimą“. Konferencijos metu paaiškėjo, kad, turint galvoje istorinę daugiau nei 40 metų perspektyvą, viena vertus, būtina prisiminti svarbiausius Vatikano II Susirinkimo laimėjimus, tačiau, kita vertus, lygiai taip pat teisėta ir būtina naujai skaityti Vatikano II Susirinkimo tekstus įvairiais atžvilgiais pakitusių visuomeninių ir kultūrinių santykių šviesoje.

Su tikėjimo ateitimi susiję klausimai yra viena svarbiausių mūsų renginių temų, jie svarstomi pačiais įvairiausiais būdais. Pavyzdžiui, „Bažnyčios ir jos santykio su postmodernybe“ aspektu. Kartu klausiant ir iš priešingos perspektyvos: „Ar modernizacija veda į sekuliarizaciją?“ Arba keliant klausimą, kaip teologija gali atsakyti į „naujojo ateizmo“ iššūkius, kurie kartais itin karštai propaguojami šiuolaikinių gamtos mokslų sferoje.

Akademijos užduotis yra kelti ir Bažnyčios vidinio gyvenimo požiūriu nepatogius klausimus. Sakysime, svarstoma bažnytinių struktūrų ateitis: ką galima, kas leistina, ką privalu keisti, kad Bažnyčia šių dienų pasaulyje galėtų atlikti savo misiją? Čia priskirtinos ir konferencijos, kuriose svarstomas rytdienos kunigo paveikslas.

Kartą buvo surengtas neįprastos koncepcijos aštuonių vakarų ciklas „Tikėjimo iššūkis“, skirtas pagrindiniams Tikėjimo išpažinimo teiginiams. Tikėjimo tiesos iš pradžių buvo provokuojamai kvestionuotos šiuolaikinio meno paveikslais ir tik paskui teologiškai apmąstytos ir išdėstytos. Atgarsiai buvo įsidėmėtini, ypač todėl, kad visai netikėtai buvo sudomintas didelis skaičius kaip tik tos kartos katalikų, kuriems, jau turintiems tam

tikrą gyvenimo patirtį, parūpo dar kartą iš naujo pasitikrinti savo tikėjimą.

Apskritai kalbant, į mūsų renginius gana dažnai ateina žmonės, kurių nuostatą tikėjimo ir Bažnyčios atžvilgiu būtų galima nusakyti kaip „kritiškai prielankią“, kitaip sakant, tai tie žmonės, kurie savo krikščionybę labai rimtai reflektuoja. Kaip tik tai turėdami galvoje, 2007 m. minėdami Akademijos penkiasdešimtmetį, surengėme vakarų ciklą „Savagalviai katalikai“, kuriuose buvo pristatytos labai skirtingų asmenybių, pavyzdžiui, Carlo Schmitto, Hugo Ballo, Josepho Bernharto, Léono Bloy ir... Andy Warholo, savaip išgyventos tikėjimo sampratos.

Ekumeninis bendravimas ir religijų dialogas. Savaiame suprantama, kad mūsų renginiuose reguliariai svarstomi ir ekumeninio bendravimo bei religijų dialogo klausimai. Per konferencijas – pavyzdžiui, kurias reguliariai rengiame kartu su Bavarijos Evangelikų Bažnyčios išlaikoma Tucingo evangelikų akademija, – kalbama ir apie teologinius klausimus siauresnioje prasme, sakysime, apie nuteisinimo mokymą, ir vis dažniau apie bendras problemas, kurios mūsų visuomenėje išskyla krikščionių bažnyčioms: kaip gali krikščionys ir jų bažnyčios pasiekti, kad jų balsas būtų girdimas vis didėjančioje Europos Sąjungoje? Ar bažnyčia šiuolaikinėje visuomenėje vis labiau traktuojama kaip „paslaugų įmonė“? Kuo aiškintinas didėjantis pasitraukimų iš bažnyčių skaičius ir kaip bažnyčios turėtų elgtis su pasitraukusiais?

Reikia paminėti, kad šalia dialogo su Reformacijos bažnyčiomis mūsų ekumeninis darbas labai tikslingai kreipia žvilgsnį ir į ortodoksus bei anglikonų bažnyčią. Kalbant apie religijų dialogą, Akademija jau ne vieną dešimtmetį rūpinasi santykiais su judaizmu. Čia klausimų spektras prasideda egzgežės svarstymais ir baigiasi detaliu bei atviru šimtmečius tveriančių katalikybės ir judaizmo bendrystės ir nesutarimų nagrinėjimu. Vis dažniau mums rūpi ir klausimai, kai pašnekesyje dalyvauja krikščionybė, judaizmas ir islamas. Pavyzdžiui, kiek bendras „abraominių religijų“ nusakymas yra teisingas. Arba tokios diskusijos, kai iškilūs krikščionių, judaizmo ir islamo atstovai Akademijos paklyje drauge diskutavo apie jų religijų požiūrį į moters padėtį ir orumą. Šioje temų grupėje tebus dar paminėta, kad Akademijos veiklos rėmuose vis svaresnis darosi ir dialogas su budizmu.

Filosofija. Filosofijos temoms skirti renginiai gerų atgarsių susilaukia nuolat. Didžiausias ir ambicingiausias darbas čia vyksta per kasmetines Filosofijos savaites, rengiamas kartu su Miuncheno jėzuitų Aukštąja filosofijos mokykla. Filosofijos savaitių paskaitose ir darbo grupėse buvo nagrinėjamos ir „klasikinės“ antropologijos, istorijos filosofijos, kalbos filosofijos bei

estetikos temos, ir aktualios filosofinės bei teologinės problemos, susijusios, pavyzdžiui, su evoliucijos tyrimais ir vadinamąja *Intelligent Design* teorija.

Tikra teologinio ir filosofinio dialogo žvaigždžių valanda buvo dr. Floriano Schullerio jau minėtas tuometinio Kurijos kardinolo Josepho Ratzingerio ir profesoriaus Jürgeno Habermaso pokalbis „Ikipolitiniai moraliniai liberalios teisinės valstybės pamatai“, įvykęs 2004 m. sausio 19 d. Tai, kad tokie iškilūs mokslo atstovai su didžiausiu intelektiniu nuodugnumu ir jaučiama savitarpio pagarba diskutavo apie vieną centrinių mūsų epochos problemų ir kokio dėmesio visame pasaulyje šis pokalbis susilaukė, be abejo, buvo visais atžvilgiais išskirtinis įvykis mūsų Akademijos istorijoje. Tačiau kartu tai ir ženklas, kad Akademijos veikla iš principo gali išdrįsti „siekti iki pačių žvaigždžių“ ir neturėtų pernelyg kukliai riboti savo pretenzijų. Be to, kiekviena viešojo dėmesio rinkoje pasiekta rimta sėkmė didina ir prestižą, atveriantį Akademijai naujas darbo galimybes.

Politika ir ekonomika. Naujas galimybes atveria ir politikos tematika. Čia svarbu pasiekti, kad vadovaujantys politikai dalyvautų mūsų konferencijose. Didžiausias ir greičiausias galimybes dėstyti savo politines idėjas, pasiekti viešumą šiandien teikia žiniasklaida – pirmiausia televizija su pokalbių laidomis. Tokioje konkurencinėje situacijoje akademijos turi mėginti sužadinti politikų dėmesį įdomia bei aktualia tematika ir tuo, kad jos yra vertinamos kaip specifinės dialogo su Bažnyčia vietos.

Mūsų atveju geriausias pavyzdys yra tas, kad federalinė kanclerė dr. Angela Merkel per keturis metus net du kartus dalyvavo viešuose Akademijos renginiuose. 2005 m., prieš pat išrinkimą kanclere, ji kalbėjo tema „Europa kaip vertybinė bendrija“, nors ką tik pasibaigusioje rinkimų kampanijoje šie aspektai buvo menkai svarstomi. 2009 m. liepą, karštoje paskutinių rinkimų kovų fazėje ir iškilus nesusipratimams tarp Berlyno ir Vatikano, ji davė mums ženklą, kad yra suinteresuota ilgai negaištant pasirodyti Akademijos paklyje. Salė vėl buvo pilna, žiniasklaidos dėmesys didžiulis, o ji kalbėjo tema „Krikščionišką atsakomybę grindžiama politinė veikla“. Be abejo, mums buvo didelė garbė, kad pačiu aukščiausiu lygiu buvome pripažinti kaip akivaizdžiai svarbi politinės komunikacijos vieta.

Tačiau nepriklausomai nuo politikų dalyvavimo, politikos ir ekonomikos tematika turi svarbią vietą mūsų renginių spektre, ir žvilgsnis čia vis labiau krypta į tarptautinę sferą – ar kalbėtume apie globalizacijos padarinius, ar apie visame pasaulyje vykstančias grumtynes už žmogaus teises, ar apie diferencijuotą požiūrį į tokius pasaulio politikai itin svarbius regionus kaip Artimieji Rytai ar Kinija. Pasaulinė perspektyva turima galvoje ir tada,

kai nagrinėjamos pasaulio ekonominės sąrangos temos ir juo labiau klausimas, ar mums ne laikas atsisveikinti su kol kas dominuojančiu modeliu, kuriame gerovės pamatas yra vis didesnis ekonomikos augimas.

Čia randasi ir sąsajos su nacionaliniais bei tarptautiniais atsakomybės už aplinką klausimais, kur mes, pasitelkdami įvairiausio formato renginius, stengiamės atkreipti dar didesnę visuomenės ir Bažnyčios dėmesį į šią centrinę ateities temą. Pavyzdžiui, prieš kelias dienas per ekspertų konferenciją apie klimato politikos ir besivystančių šalių politikos sąryšį mėginome aptarti tarpinį balansą tarp 2010 m. rugsėjo mėnesį įvykusio šimtmečio viršūnių susitikimo Niujorke ir gruodžio mėnesį planuojamo Jungtinių Tautų viršūnių susitikimo klimato kaitos klausimais Meksikos mieste Kankune. Akademijai teikiama pasitikėjimą, kad ji tikrai rimtai rūpinasi šiais klausimais, gana dideliu mastu stiprina ir aplinkybė, kad mes – kaip, ko gero, jokia kita bažnytinė Vokietijos institucija – atsakomybę už aplinką skatiname ir kasdieniame Akademijos gyvenime.

Visuomenė, aktualesi įvykiai ir istorija. Mūsų supratimu, Akademijos veikla turi ypatingai atkreipti dėmesį į tuos visuomenės raidos aspektus, kurie, kad ir nebūdami dienos aktualijomis, ilgesnėje perspektyvoje yra reikšmingi ir metantys iššūkį krikščionims. Čia priskirtini gana skirtingi klausimai, pradedant tokiomis temomis kaip „Naujasis dievas pinigais – kapitalizmas kaip religijos pakaitalas?“ ar „Tolerancijos būtinybė ir ribos pliuralistinėje visuomenėje“, surengiant ir konferenciją apie grėsmes visuomenei ir teisinei valstybei, kurias kelia visame pasaulyje auganti organizuoto nusikalstamumo galia. Kita vertus, nagrinėjome ir tokius visuomenės raidos aspektus kaip vis labiau plintantis kūno kultas, arba svarstėme, ką šiandien reiškia tokia vertybė kaip draugystė.

Reikia pasakyti, kad mūsų renginių spektre nuolatinė vieta skiriama plačiam Europos istorijos horizontui, nevengiant ir itin slogių XX a. istorijos patirčių. Sparčių permainų laikais vis daugiau žmonių kaip tik tokius renginius laiko labiau reikšmingais suprasti dabartį.

Psichologija, medicina, gamtos mokslai ir technika. Tiltą tarp humanitarinių ir gamtamokslinių klausimų nutiesia temos, priskirtinos psichologijos ir medicinos sritims. Akademijos požiūriu jos darosi svarbios tada, kai kalbame apie antropologinius ir etinius padarinius. Nagrinėjant šias temas, ypač siūlosi tarpdiscipliniškumas – metodinis principas, jau seniai įsitvirtinęs kaip didžiai patrauklus Akademijos veiklos bruožas. Galimybė, vienu metu žvelgiant iš skirtingų perspektyvų, susidaryti nuomonę apie sudėtingus klausimus tokius renginius daro itin įdomius jų dalyviams.

Pateiksiu kelis paskutiniųjų metų pavyzdžius iš šio plataus temų spektro. Kalbant apie psichologiją, Viktoro E. Franklio 100-osios gimimo metinės ir Sigmundo Freudo 150-osios gimimo metinės davė progą pasigilinti į toli užgriebiančius jų veiklos padarinius. Per kitus renginius didelį susidomėjimą kėlė klausimai, ką psichologija ir psichiatrija šiandien gali pasakyti apie blogio problemą, arba apie tai, kas žinoma apie atmintį.

Turint galvoje medicinos pažangą, buvo svarstyta problema, kaip įmanoma išsaugoti žmogaus orumą gyvenimo pabaigoje. Dar viena svarbi ir taip pat kontroversiška tema buvo klausimas, ar leistini žmogaus kamieninių ląstelių tyrimai ir kaip vertintina preimplantacinė embrionų diagnostika.

Gamtos mokslų problematikos sferoje paaiškėjo, kad vis dar aktualus buvo domėjimasis Charlesu Darwinu, minint 200-ąsias jo gimimo metines, ir Alberto Einsteino idėjų refleksija, minint jo mirties 50-ąsias metines. Kitos daug dėmesio sulaukusios temos buvo šiuolaikinės neurobiologijos išvalgos, ypač susijusios su smegenų tyrimais. Provokuojamiems klausimams iš biologijos ir elgsenos tyrimų srities buvo skirta konferencija, kur diskutuota apie tai, kiek šios dienos mokslo požiūriu žmogus dar skiriasi nuo gyvūno ir ką tai galiausiai reiškia.

Kaip ir iki šiol, didelio dėmesio sulaukia renginiai, kuriuose iš fizikos perspektyvos atomo lygmenyje nagrinėjama materijos struktūra ar Visatos raida. Akivaizdu, kad gamtamokslinio pažinimo ir tikėjimo pasaulio sukūrimu suderinamumas kaip tik tikintiems krikščionims tebėra viena centrinų temų.

Remdamiesi savo patirtimi matome, kad vis dar tebėra didžiulis atstumas tarp technikos pasaulio ir tų klausimų, kuriuos paprastai svarsto Akademijs. Savo darbe paskutiniaisiais metais tokią padėtį mėginome gerinti specialiu pasiūlymu: bendradarbiaudami su Miunchene įsikūrusiu Vokiečių muziejumi – visame pasaulyje didžiausiu technikos muziejumi – siūlėme vakarinius renginius, skirtus technikos pažangos problemoms, pavyzdžiui, robotų dirbtinio intelekto kūrimui, ribotiems energijos ištekliams ar darbinumui didinti, pasitelkiant farmacijos priemones, vis labiau plintančiam vadinamajam *neuro enhancement*. Šių renginių metodinis išskirtinumas yra tas, kad per juos pirmiausiai paskaitos pavidalu pateikiama nuodugni dalykinė informacija aktualiaisiais šiuolaikinių tyrimų ir technikos klausimais, o paskui, dalyvaujant teologui, diskutuojami etiniai šių klausimų aspektai. Šiuos renginius tyčia organizuojame ne mūsų Akademijos patalpose, o pasaulėžiūros atžvilgiu „neutraliose“ Vokiečių muziejaus erdvėse ir džiaugiamės, kad jie pritraukia būtent tuos žmones, kurių kitais Akademijos siūlymais

iki šiol beveik nepasiekdavome. Įsidėmėtina, kad į šiuos renginius ateina ir neįprastai daug jaunuomenės.

Literatūra ir teatras. Kaip paskutinį Akademijos darbo teminį akcentą pristatysiu meno sritį, kurią smulkiau skirstysiu į literatūros, teatro, muzikos, vaizduojamosios dailės ir kino renginius. Ši temų sritis per paskutiniuosius dešimt metų Akademijos darbe įgijo aiškiai didesnę svarbą. Tačiau tai anaipol nereiškia, kad mėginama „pabėgti“ į temas, kurios galbūt regisi ne tokios rizikingos ir primygtinės kaip politikos, visuomenės ar Bažnyčios gyvenimo klausimai. Priešingai, nagrinėjant meno temas, pirmiausia rūpi praplėsti Akademijos darbą savitu matmeniu, kurį atveria menininkų jautrumas ir epochos klausimus kelianti meninė kūryba. Savo veikla meno srityje pasiekiami daug žmonių, kuriuos tik taip ir galime sudominti savo darbais. Pagaliau, taip mėginame prisidėti gerinant vis dar sudėtingus Bažnyčios ir šiuolaikinio meno santykius.

Apskritai mes gerai suvokiame, kad veikti Miunchene, kur esama gausybės reikšmingų muziejų ir vyksta aukšto lygio literatūrinis, teatrinis ir muzikinis gyvenimas, kartu yra ir šansas, ir iššūkis. Šansas, kad daugybė žmonių, kaip tik iš akademinį išsilavinimą turinčių sluoksnių, nepaprastai domisi menu ir kultūra. O iššūkis, kad turtingame kultūriniame miesto gyvenime privalome labai stengtis savo programoje siūlyti tokius projektus, jog jie kokybės požiūriu būtų konkurencingi ir kartu atitiktų pamatinę Katalikų akademijos misiją. Tai mėginama daryti įvairiais būdais, kelis pavyzdžius ir paminėsiu.

Pradėkime nuo literatūros. Akademijoje organizuojame konferencijas, kuriose svarstomas klausimas, kokios yra konkretaus veikalo religinės dimensijos. Žvilgsnis krypsta į tokius klasikus kaip Johannas Wolfgangas Goethe, Friedrichas Schilleris, Adalbertas Stifteris ar Thomas Mannas. Tačiau daug dėmesio susilaukė ir konferencijos, skirtos neįprastiems klausimams, pavyzdžiui, kuo yra patrauklūs romanai apie Harį Poterį ar apie tai, kad kriminalinio romano žanre esama paslėptų teologinių aspektų.

Labai gerų atsiliepimų susilaukė literatūros vakarų ciklas. Juos veda garsus literatūros kritikas ir rašytojas. Skaityti savo kūrybos ir leisti į gilesnę pašnekesį kviečiami garsūs rašytojai. Šie autoriai, pavyzdžiui, Claudio Magris, Uwe Timmas, Michaelis Krügeris, Sibylle Lewitscharoff ir Thomas Hürlimannas, – dažniausiai nepriklauso siauriems krikščionių literatūru sluoksniams.

Kalbant apie scenos meno sritį, Akademia daugelį metų rūpinosi užmegzti kuo artimesnius ir įvairesnius ryšius su Miunchene veikiančiais

reikšmingais dramos ir operos teatrais. Taip galėjome pasiūlyti renginius, skirtus aktualiems pastatymams, kai Akademijai būdinga forma reflektuojamas jų turinys. Tokios konferencijos itin patrauklios darosi todėl, kad jos leidžia rasti atsakingų teatro veikėjų ir mokslo – literatūros, istorijos, teologijos – atstovų dialogui, kurį abi pusės didžiai vertina, tačiau kuris praktiškai retai kada vyksta. Štai vienas kitas tokių renginių: Miuncheno operos festivalio rėmuose organizuota konferencija, skirta naujam Arnoldo Schönbergo operos *Mozè ir Aaronas* pastatymui ir diskusija „Tėvo vaidmuo scenoje, gyvenime ir religijoje“. Kartu su Miuncheno Valstybės teatru / Rezidencijos teatru buvo organizuotas renginys, skirtas Botho Strausso dramos *Viena ir kita* premjerai, ir diskusija apie religijos ir smurto santykį, skirta naujam Euripido *Bakchančių* pastatymui.

Scenos meno srityje į neištirtus plotus žengėme paprašę vieną garsiausių Vokietijos kabaretistų Bruno Jonasą pakalbėti apie „Humorą ir tikėjimą“ savo aspektu ir savomis aštraus žodžio priemonėmis. Vakaras buvo sėkmingas ne vien dėl didelio žiūrovų skaičiaus – ši apmąstymų verta tema su kritiškais žvilgtelėjimais į įvairias problemines zonas tarp Bažnyčios ir pasaulio vėliau ne kartą buvo gilinama mokslinių universitetinių seminarų metu.

Neįprastas ir taip pat gausaus publikos ir žiniasklaidos dėmesio sulaukęs sumanymas buvo vakaras, per kurį kabaretistas buvo pakviestas drauge su Oberammergau Kristaus kančios vaidinimų režisieriumi Christianu Stückliu ir rašytoju Friedrichu Ani pamąstyti apie savo vaikystės patirtis Katalikų Bažnyčioje ir tų patirčių padarinius jų gyvenime. Atviras pašnekesys, pasiryžimas mąsliai perteikti asmeninius lūkesčius, abejones ir nusivylimus atspindėjo tikrovę, kurioje puikiai patys save atpažįsta kaip tik šiandienės vidurinėsios kartos katalikai.

Gera proga užmegzti ryšius su augančia menininkų pamaina ir menais besidominčia jaunuomene buvo kitas su scenos menais susijęs renginys: Bavarijos Teatro akademijos studentai Katalikų akademijoje pristatė projektą „Odisėjo mitas: Ieškant tiesos, tapatybės ir tėvynės“.

Vaizduojamoji dailė. Itin džiugios patirties, kaip įmanu pritraukti į Akademijos veiklą jaunus menininkus, mes ne kartą gavome vaizduojamosios dailės srityje. Pavyzdžiui, praėjusiais metais realizavome tris parodinius projektus kartu su Miuncheno Vaizduojamosios dailės akademija. Vadovaujami savo profesorių, magistro pakopos tapybos ir skulptūros studentai vieną semestrą skyrė temoms, užgriebiančioms Akademijos veiklą. Taip radosi trys didelės parodos. Pirmosios tema – *Spirit*, antrosios – Akademi-

jos namai kaip dvasinio dialogo vieta, trečiojoje popiežiaus Benedikto XVI paskelbti jubiliejiniai metai, minint Tautų apaštalo Pauliaus 2000-ąsias gimimo metines, studentams buvo dingstis susidomėti šia asmenybe ir jos veikla. Rezultatai – įvairiausio pobūdžio meninės instaliacijos – buvo perdėm įspūdingos ir iš dalies įstabiai įžvalgios refleksijos krikščionybės skelbiamos Naujienos temomis. Čia privalu atminti, kad didžioji dalis jaunųjų menininkų iki tol niekaip nebuvo susiję su krikščionyste ir tikėjimu.

Panašiai kaip ir su teatru, vaizduojamosios dailės srityje mes reguliariai imamės temų, susijusių su Miunchene vykstančiomis didžiosiomis dailės parodomis. Pavyzdžiui, kalbėjome apie tokių garsių dailininkų kaip Vincentas van Goghas, Franzas Marcas, Vasilijus Kandinskis, Paulis Cézanne'as, Maxas Beckmannas, Giorgio di Chirico ir Cy Twombly kūrybos religinę dimensiją.

Dvasiniams apmąstymams siauresniąja prasme yra skirtos studijų dienos, kurios, pavyzdžiui, gilinaisi į Matthiaso Grünewaldo Izenheimo altoriaus skelbiamą žinią. Apie ciklą Tikėjimo išpažinimo temomis, į kurį kai kurie šiuolaikinio meno liudijimai buvo įtraukti kaip „tikėjimo provokacijos“, jau minėjau anksčiau. Dar paminėtinos konferencijos platesniais klausimais, sakysime, apie meno reikšmę tikrovės pažinime.

Akademijos erdvės su natūralios šviesos sklaidiniu konferencijų pastatu ir greta esančiu parku puikiai tinka ir savoms dailės parodoms rengti. Specialios komisijos patariami čia realizuojame parodų projektus, aprėpiančius bemaž visas šiuolaikinio meno atmainas, pradedant tapyba, skulptūra bei fotografija, ir baigiant erdvės bei šviesų instaliacijomis. Čia aukščiausias atrankos kriterijus yra meninė kūrinių kokybė, o ne jų akivaizdžiai religinė tematika.

Taip Akademija ištisisus metus yra namai, kviečiantys domėtis meno kūriniais. Tūkstančiai Akademijos renginių ir kitų organizacijų rengiamų konferencijų dalyvių čia aptinka šiandienės dailės liudijimus. Taip greta Akademijos renginiuose puoselėjamo racionalaus diskurso randasi dar viena savita dvasinio dialogo erdvė. Be abejo, itin sėkmingos esti parodos, kuriose demonstruojami garsių dailininkų kūriniai. Šiuo metu – visame pasaulyje žinomo austrų dailininko Arnulfo Rainerio darbai, atrinkti paties autoriaus.

Muzika. Labai aiškus signalas, kad Akademijoje ir muzika suvokiama kaip būdas epochai ir pasauliui interpretuoti, buvo 2002 m. Romano Guardini premijos skyrimas lenkų kompozitoriui Krzysztofui Pendereckiui, kai per iškilmingą ceremoniją tarptautiniu mastu garsus Bavarijos radijo choras atliko jo religinių kūrinių ištraukas.

Kaip panašus signalas gali būti traktuojamas ir tas faktas, kad, švenčiant Akademijos penkiasdešimtmetį, įvyko mūsų užsakyto kūrinio premjera. Buvo atliktas Miuncheno kompozitoriaus Roberto M. Helmschrotto septynių dalių kūrinys solistų balsams ir instrumentams *Būties aiškinimas*, kuriame buvo išpūdingai panaudoti Guardini'o dienoraščių ir laiškų tekstai.

Iš Akademijos konferencijų, kurių metu moksliskai nagrinėta muzikos sritis, buvo, pavyzdžiui, tokia: „Muzika kaip religingumo erdvė“, kur buvo aptariama muzikos reikšmė šiandiniame Bažnyčios gyvenime. Būta ir renginių apie Johanno Sebastiano Bacho ar Wolfgango Amadeuso Mozarto kūrinų religinę žinią. Visa tai sulaukia didelio dėmesio.

Kinas. Nėra abejonės, kad praėjusiame šimtmečiuje kinas ėmė daryti tokį platų poveikį, kokio jokia kita meno atmaina per palyginti trumpą laiką niekada nebuvo pasiekusi. Ir šiandien judančių paveikslėlių kalba tebežavi įvairiausios kilmės ir visų kartų žmones. Tad ir Akademijai domėjimasis kinu yra svarbus darbo baras, kuriame tam tikru būdu įmanu tematizuoti centrinius antropologijos, etikos, religijos ir visuomenės klausimus. Čia dar pridurtina tai, kad kino filmai – gal kaip tik todėl, kad iš pradžių jie žiūrimi tylomis ir smarkiai veikia intelektą ir emocijas – akivaizdžiai žadina didelį norą kalbėtis apie tai, kas pamatyta. Šį poreikį Akademijos renginių formos gali optimaliai patenkinti.

Galima trumpai paminėti, kad šalia vaidybinio kino Akademijos darbui pamažu darosi tinkamas ir aukšto lygio dokumentinis kinas, juolab kad šiuos du žanrus skirianti riba akivaizdžiai vis labiau nyksta. Šiuo požiūriu mes ėmėmės grynai praktinių žingsnių, ieškodami sąlyčio taškų su kasmet Miunchene vykstančiu Tarptautiniu dokumentinių kino filmų festivaliu. Savo renginiais čia pasiekiame daugiau jaunos publikos negu mums yra įprasta, be to, drauge gauname progą pasikalbėti su kino žmonėmis jų profesinės karjeros pradžioje.

Tačiau pagrindinis mūsų veiklos akcentas vis dėlto tebelieka vaidybinis kinas. Čia aprėpiamas ir visas religinių klausimų spektras siaurąja prasme, ir literatūros bei mūsų dienų istorijos temos, ir negailestingai rūstus visuomeninės tikrovės vaizdavimas. Kaip tai vyksta Akademijoje, gali pailustruoti keli paskutiniųjų metų renginiai. Pavyzdžiui, vaidybiniai kino filmai gali pagilinti konferencijos tematiką ir papildyti mokslinius pranešimus. Sakysime, filosofijos seminare „Kalba ir pažinimas“ rodėme François Truffaut vaidybinį filmą *Vilko vaikas*, kuriame, pasitelkus istorinį atvejį, išryškintas kalbos įgijimo ir kultūros ryšys. Filmai gali atsidurti ir Akademijos konferencijų centre, sakysime, kai mėginama tyrinėti religinių klausimų

perteikimą šiuolaikiniame kine, kaip buvo daryta lyginant Atomo Egoyano filmą *Saldusis Anapūsis* (Kanada, 1997) su Andreaso Dreseno *Nakties pavidalais* (Vokietija, 1999). Gali pasitaikyti konkrečių priešasčių tam tikrą vaidybinį filmą padaryti renginio tema. Akademijoje buvo toks atvejis, kai Melo Gibsono *Kristaus kančia* (JAV, 2004), drastiškai vaizduojanti Jėzaus kančią ir mirtį, sukėlė daug diskusijų viešuomenėje. Tada ne tik parodėme filmą, bet ir labai nuodugnai jį aptarėme su kinotyros ir teologijos ekspertais.

Paskutiniaisiais metais Akademijos darbo su kino menu srityje susiformavo vienas renginių tipas, kuriame galima itin gerai išnaudoti šios srities galimybes. Tai susitikimai su garsiais režisieriais. Tokiu atveju rodomi būdingi kurio nors režisieriaus filmai, paskui jie aptariami su režisieriumi, kino kritikais, kitais kino ekspertais ir publika. Pašnekesys dažniausiai gana greitai nuo kinematografinių aspektų pereina prie žmogaus egzistencijos klausimų, neretai užgriebdamas ir religinę dimensiją. Akademijos renginiuose viešėjo tokie garsūs vokiečiųkalbio kino atstovai kaip „Oskaru“ apdovanoti Volkeris Schlöndorfas ir Caroline Link, taip pat tarptautiniu mastu gerai žinomi režisieriai Wimas Wendersas ir Christianas Petzoldas, iš jaunesnės kartos atstovų – Hansas Christianas Schmidas ir Barbara Albert.

Apskritai tai yra įdomi patirtis, kai ne vien publikai įdomu susitikti su tokiomis asmenybėmis, bet ir filmų kūrėjai aiškiai rodo suinteresuotumą kalbėtis apie savo kūrybą pakankamai reikioje auditorijoje. Mūsų patirtis rodo, kad tokių Akademijos pokalbių sėkmė esmingai priklauso nuo to, ar režisieriai nepasijaučia pernelyg tiesmukai vertinami pagal teologijos kategorijas ir Bažnyčios pretenzijas, kad ir „transcendentinių sąsajų“ ar „grožio ir tiesos“ sąryšio požiūriu. Jeigu per Akademijos renginius pavyksta sukurti reikalingą dvasinės laisvės erdvę ir gerbti menininko autonomijos siekius, tai ir menininkai savo ruožtu yra linkę atvirai reflektuoti savo kūrinų religines sąsajas.

3. Žiniasklaida. Pabaigoje trumpai aptarsiu mūsų veiklos adresatų klausimą: į ką Akademijs nori kreiptis? Ką ir kokiais būdais ji iš tikrųjų pasiekia? Taigi kalbėsiu ir apie žiniasklaidą, kuria Akademijs naudojami konferencijų rezultatų sklaidai.

Į pirmąjį klausimą atsakyti galima greitai: vykdydami mūsų įstatų numatyta užduotį, norime kreiptis į žmones su aukštuoju išsilavinimu, taip pat į asmenis, atliekančius svarbias funkcijas ir prisiėmusius išskirtinę atsakomybę visose visuomenės gyvenimo srityse. Ši šeštame praėjusio šimtmečio dešimtmetyje suformuluota užduotis iš principo ir šiandien galioja

be jokių išlygų, tačiau anuomet jos prielaida, matyt, buvo vaizdinys, kad orientuojamasi į veikiau uždara katalikiškos pakraipos akademikų sluoksnį ir kad šie žmonės tiesiogiai lankysis renginiuose. Šios prielaidos daugeliu atžvilgių iš pagrindų pasikeitė, – dr. Florianas Schulleris tai sistemiškai išdėstė savo pranešime.

Šiandien turime konstatuoti, kad jeigu mūsų renginiuose kasmet apsilanko 15 000 dalyvių, tai čia tik „regimoji“ publikos dalis. Greta jos esama ir „neregimosios“ dalies, kuri keleriopai didesnė. Tai visi tie žmonės, kurie domisi mūsų veikla, ją reguliariai seka, tačiau tik retai kada patys ateina į renginius. Iš daugybės pokalbių ir laiškų žinome, kad čia neproporcingai gausiai atstovaujama ta tikslinė grupė, kuri pabrėžiama Akademijos užduotyje, – profesiniu požiūriu aktyvūs asmenys ir atsakingas pareigas užimantys visų visuomenės, politikos, Bažnyčios ir ekonomikos sričių atstovai, beje, veikiantys ir toli už Vokietijos ribų. Štai kodėl tokią didelę reikšmę teikiame žiniasklaidai.

Svarbiausias ir nepakeičiamas mūsų veiklos sklaidos instrumentas yra laikraštis *zur Debatte*. Šiuo metu jis išeina septynis ar aštuonis kartus per metus, jame pateikiami originalūs visų teminių sričių konferencijose pateiktų pranešimų tekstai ir jis skaitomas daugelyje kraštų net už Europos ribų.

Nors laikraštis susilaukia vis platesnio atgarsio, tačiau mūsų konferencijų multiplikavimas knygų pavidalu nuolat mažėja. Išskyrus atskirus leidinius, kurie tada, tiesa, leidžiami itin dideliais tiražais ir verčiami į daugybę kalbų. Pavyzdžiui, Jürgeno Habermaso ir Josepho Ratzingerio dialogas arba visų principinių kalbų rinkinys, kurias Ratzingeris kaip teologas, vyskupas ir kardinolas pasakė mūsų namuose per keturis dešimtmečius. Knyga, lyginant su ankstesniais laikais, tapo „mėgėjų“ žiniasklaidos priemone, ypač tinkama publikuojant, pavyzdžiui, mūsų istorinių seminarų medžiagą.

Reikšminga yra mūsų renginių sklaida didžiųjų laikraščių skiltyse, nes taip labai plačią auditoriją galima pasiekti tiesiogiai. Deja, vis sunkiau darosi prikalbinti redakcijas ir žurnalistus informuoti apie Akademijos konferencijas, nes šis darbas reikalauja santykinai daug laiko. Tad juo smagiau ir svarbiau, kad Akademia nuolatos minima Katalikų naujienų agentūros pranešimuose, kurie labai reikšmingi ir bažnytinei žiniasklaidai, ir ypač Bažnyčios vidinės informacijos tinklui.

Kalbant apie elektroninės žiniasklaidos sferą, mūsų konferencinė veikla nuolat aptariama pirmiausia visuomeninių radijo ir televizijos institucijų – ir ne vien Bažnyčios veiklai, bet ir mokslo naujienoms nušviesti skirtose redakcijose. Taip pasiekiami daug išsilavinusių recipientų. Itin svarbus šiuo

požiūriu yra konferencijų nušvietimas Bavarijos radijo šviečiamosios televizijos kanale *BR-alpha*. Čia per metus kabelinės ir satelitinės televizijos priemonėmis visai Europai reguliariai transliuojama 15–20 Akademijos renginių 30 minučių laidose.

Žinoma, kad vis daugiau dėmesio turi būti skiriama internetui. Akademiją čia jau galima rasti, yra tinklapis, kuriame informuojama apie renginius. Šiuo metu svarstoma ir eksperimentuojama, koku pavidalu galima atverti tiesioginę skaitmeninę prieigą, pavyzdžiui, publikuoti internetinę laikraščio *zur debatte* versiją ar svarbių renginių video įrašų fragmentus. Kitos internetinio bendravimo formos, pavyzdžiui, diskusijų platformos po konferencijų, kol kas mums dar neįgyvendinamos, tačiau turint galvoje naujus komunikacinius mūsų veiklos adresatų poreikius, apie tai privalu mąstyti.

Baigiamosios pastabos. Tikiuosi, kad čia pavyko pateikti Bavarijos katalikų akademijos veiklos apžvalgą ir kad per daugybę paskirų aspektų vis dėlto liko regimas jų tarpusavio sąryšis, toji Akademijos samprata, kurią stengiamės realizuoti kasdienėje veikloje: Akademija kaip komunikacijos vieta plačiausia prasme, kaip pasitikėjimo vertas Bažnyčios kvietimas į pokalbį, kuri pliuralistinėje visuomenėje nevengia „iškelti vėliavos“, kartu yra pasirengusi išklausyti ir mokytis. Akademija kaip tikėjimo ir Bažnyčios vieta laikų ir pasaulio centre.

Iš vokiečių kalbos vertė *Antanas Gailius*

